

Látogatás Kalocsán, a katonavárosban

Az MHTT Láhner György Haditechnikai Klubja 2021. október 9-n szakmai-kulturális programot szervezett a nagy katonamúlttal rendelkező városba. A programon 39 fő vett részt, a kedvezményes költségtérítéssel igénybe vett buszt az MH biztosította, a térítési díj egy részét a társaság állta.

Csoportunkat **Cserháti Ákos ny. alezredes** fogadta és segítette a nap folyamán. A program összeállítását is nagyrészt neki köszönhetjük. Kérésünkre előadást tartott kalocsai katonatörténekekről, alakulatáról, az MH Anyagellátó Raktárbázisról, amelynek felszámolásáig a parancsnoka volt, és személyes katona élményeiről.

A látogatás központi rendezvényén **az MHTT nevében Nagy László, Turcsányi Károly és Radványi Imréné koszorút helyezett el a Kalocsai Katonai Emlékparkban**, a városban katonai szolgálatot teljesítő katonák és szervezetek tiszteletére. A koszorút a 24. harckocsi ezred emlékoszlopára helyeztük, ahol annakidején több katonatársunk is szolgált. További emlékoszlopok idézték fel a többek között a M. kir. 20. gyalogezred 2. zászlóalját, az MN 15. Kalocsa Légi Rakétaezredet, a rövid „életű” MH 35. Dobó István Harckocsi dandárt, az MH Alföldi Kiképző Központot, és még további 4, a városban szolgált alakulatot.

Az emlékmű megépítési munkálatait Cserháti Ákos és Bóna Pál ny. alezredesek koordinálták.

Koszorúzás a Magyar Hadtudományi Társaság képviselőjében

A csoport a haderő-átalakításokról, az emlékpark létesítéséről és az alakulatok életéből idéz fel részleteket

Igen gazdag volt a nap kulturális programrésze is. Ennek keretében a délelőtt folyamán felkerestük az Astriceumot, meglátogattuk az Érseki könyvtárat, és megtekintettük a Nagyboldogasszony Főszékesegyházat. Következzen ezekről egyik tagtársunk, Mezőbándi Nemes Miklós leírása, aki élete során Európa illetve a világ számos országában dolgozott, mint gépészmérnök.

*„A város első számú látványosságának a **főszékesegyház** megtekintését tartottuk, amely templom méltán beleillett a már korábban megtekintett, több országban, (olasz-, spanyol) látottak sorába. Természetesen azzal együtt, hogy megtekinthető lehetett az ezer- éves Asztrik érsek koporsója is, maradványaival és értékes emlékeivel. (Mondjuk ilyen összetételben sem a toledói, a Szent Péter bazilika, vagy a Westminster apátság sem büszkélkedhetett). (Asztrik érsek hozta a római pápától kapott koronát (Szent) István királyunknak.)*

A [kalocsai Nagyboldogasszony-főszékesegyház](#) a [Kalocsa-Kecskeméti főegyházmegye](#) székeploma a [Főszékesegyházi főesperesség](#) Kalocsai esperesi kerületében. Területe ősi templomos hely: az első kalocsai székesegyház építését a rendelkezésre álló adatok szerint még [I. István király](#) támogatta. A mai, [barokk stílusú](#) katedrális [1774-re](#) készült el.

A második székesegyház

Az érseki székhely sokáig [Bács](#) volt, [II. \(Vak\) Béla](#) helyezte azt át [Kalocsára](#). Kalocsának, mint [egyházi központnak](#) jelentősége megnőtt, a korábbi templom már nem tudta a híveket maradéktalanul befogadni, ezért új, monumentális [székesegyházat](#) építettek, melyben a francia hatás egyértelműen

felfedezhető volt. Henszlmann Imre szerint a [13. század](#) második felében, [Csák Ugrin](#) érseksége alatt épült, Foerk Ernő pedig [az 1150-es évekre helyezi a templomépítést](#), és a francia VII. Lajos király kereszties hódításával hozza összefüggésbe. A templom tökéletes mása található a [franciaországi Avesniéresben](#). Foerk rekonstrukciói alapján a második székesegyház 67 m hosszú és 28 m széles volt, három hajóval, kereszthajóval és nyolcszögletű négyezeti toronnyal. Rozettás homlokzatának két szélén kör alaprajzú, lépcsőtornyok álltak. Falai zöldes színűek voltak, az oszlopfők vörös márványból készültek. A szabályos tízszög öt oldalával záródó, keletelt szentélyt öt [apsziskápolna](#) vette körül. [1910-](#)ben az egyik koszorúkápolna kiásásakor egy rézpénzt találtak, ilyet [1204](#) és [1270](#) között, [II. Endrétől IV. Béla](#) uralkodásáig készítettek. Ez a pompás épület a [tatárjárás](#) áldozata lett.

A harmadik székesegyház

Arról nincs tudomásunk, hogy a [tatárjárás](#) milyen mértékben pusztította el a második székesegyházat. Az egyetlen feljegyzés [Koboli László](#) érsektől maradt fenn, melyben a pápát arra kéri, hogy székhelyét [Pécsváradra](#) tehesse át. Kérvényében említést tesz az alaktalan kalocsai székesegyházról, melyet hívei alig használnak. A harmadik székesegyház építése [Nagy Lajos](#) uralkodásának idejére tehető, mivel anyja sok, tatárjárásban elpusztult templom és kolostor újjáépítője volt. Kéttornyú, háromhajós, kereszthajóval ellátott templom épült. A [török időkben](#) a katolikusok csekély számára hivatkozva rövid ideig a reformátusok vették birtokba, egy helybéli jezsuita atya közbenjárására kaphatták vissza a katolikusok. [Pethe Márton](#) érsek felvidéki protestánsüldözései miatt a hajdúk az egész várost, főként annak érseki palotáját és templomait felégették, a város elnéptelenedett. A romba dőlt székesegyházat gr. [Széchényi Pál érsek](#) hozatta tető alá 1710-ben, új székesegyházat nem tudott építeni, mivel [Vak Bottyán](#) serege az egész egyházmegye területéről a [Dunántúlra](#) üldözte a [bunyeváci](#) katolikusokat.

A negyedik székesegyház

Gróf [Csáky Imre bíboros](#) határozta el az új főszékesegyház építését. A terveket [1728](#)-ban készítették el. Ebben az időben alig 100 lakóház volt Kalocsán. A tervező nevét nem jegyezték fel, Winkler érseki könyvtáros úgy véli, hogy [Josef Emmanuel Fischer von Erlach](#) volt a tervező, aki Csáky érsek magyarbéli kastélyát is tervezte. Valószínűbbnek tűnik azonban [Szőnyi Ottó](#) és [Révhegyi Elemér](#) feltevése, miszerint [Mayerhoffer András](#) volt a tervező. Bizonyítja ezt az általa tervezett pesti pálos templommal (ma: egyetemi templom) való stílusrokonosság, illetve az, hogy [Éder János](#) pesti kőműves, Mayerhoffer jó barátja is dolgozott az építkezésen. Az alapkőletétel [1735. június 2-án](#) volt, ekkorra a korábbi székesegyházat lebontották, és a szükséges építési anyagokat beszerezték. A déli oldalon a régi alapköveket meghagyták. [Patachich Gábor](#) érsek először [1738](#)-ban, a Nagyboldogasszony-napi búcsú előestéjén nyitotta meg az addig elkészült részeket, és iktatta be az első kanonokokat. [1745](#)-ben Patachich érsek meghalt, gróf [Csáky Miklós](#), majd [1751](#)-től gróf [Klobusiczky Ferenc](#) folytatta az építkezést. [1750](#)-ben készült el a főhajót a mellékhajótól elválasztó kőbalusztrád. [1741](#) és [1751](#) között pénzhiány miatt szünetelt az építkezés. A falak [1754](#)-ben már álltak, de külső díszítése [1757](#)-re, a belső [1770](#)-re készült csak el. [1774](#)-ben a toronysisakok elhelyezésével lett készen a monumentális érseki főszékesegyház a mainál kissé egyszerűbb, de egységesebb megjelenésben.

A székesegyház az Asztrik térről

*Másik megkapó élményünknek az **érseki könyvtár**at tekinthettük, amely messze maga mögött hagyhatja a pannonhalmi, és méltó vetélytársa lehet a svájci a Sankt Galleni kolostor könyvtárának. Az [érseki palota](#) épületében, pompás barokk környezetben, faragott polcokon, szekrényekben őrzik a **150 000 kötetes** főszékesegyházi könyvtárat, mely a [Kárpát-medence](#) egyik legnagyobb egyházi könyvtára és egyben [Magyarországé](#) is. A gyűjteményt a 18. században alapították. Ritkaságai közül külön említésre méltó a 60 kódex, az 510 ősnymtatvány, a 11. századból való hártya (pergamen) kézirat, a 13. században készült Philosophia Aristotelis, egy 1483-ból való kézirat napló és a Luther Márton által használt, névalírásával ellátott biblia.”*

Előadást hallgatunk az érseki könyvtárban

Délutáni programunkban a Schöffler múzeum megtekintése szerepelt Kalocsán, majd Hajóson először az Érseki kastélyba látogattunk, egész napos programunkat pedig pincelátogatással fejeztük be a Huber-pincében.

Nicolas Schöffler (Schöffler Miklós) 1912-ben született Kalocsán, itthon végezte tanulmányait. Szülei kívánságára jogi egyetemet végzett, de a művészetek vonzották, ezért beiratkozott a budapesti Képzőművészeti Főiskolára, ahol Szőnyi Istvánnál is tanult. 1937-től Franciaországba élt, ott vált az úgynevezett kinetikus művészet híres képviselőjévé, úttörőjévé. Fényes fémből „luminodinamikus” programozott mozgású és megvilágítású konstrukciókat készített. A kinetikus művészet tér-, idő-, és fénydinamikus ágának volt a megteremtője.

1968-ban más mozgó szobraiért kapta meg a Velencei Biennálé nagydíját és lett világhírű. 1982-ben beválasztották a Francia Akadémia Szépművészeti Tagozatába. Munkásságáért a francia állam a legrangosabb kitüntetéssel, Becsületrenddel jutalmazta. 1976-ban tért haza először szülővárosába, Kalocsára. 1980-n egykori szülőházában nyílt meg a róla elnevezett múzeum, amelynek alapját a gazdag életmű minden periódusát felölelő alkotások adták, amelyet a művész Kalocsa városának adományozott. Ugyanebben az esztendőben ajándékozta a városnak a Chronos 8 fénytorony tervét, amelyet két évvel később a buszpályaudvarnál állítottak fel.

Múzeumi séta és nézelődés Schöffer Miklós alkotásai között

Megvalósult tér-, idő-, és fénydinamikus alkotás

Kalocsa jelentős nevezetességéről, a **csillagászati obszervatóriumról** utazásunk során adott tájékoztatást a klubelnök.

Az obszervatóriumot 1878-ban Haynald Lajos érsek alapította, működését 1949-ben szüntették meg. Az itt elért kutatási eredményekre szakmai körökben gyakran még ma is hivatkoznak. Kiemelkedő vezetője volt **Fényi Gyula (1845-1927)**, akiről a Hold túloldalán objektumot neveztek el. Ugyanezen az oldalon összesen 9 magyar természettudós neve került a Hold atlaszára: Fényi Gyula csillagász, Bolyai János matematikus és hadmérnök, Petzvál József az első nagy fényerejű objektív feltalálója, Eötvös Lóránd fizikus, Zsigmondy Richárd Nobel-díjas kémikus (bár őt osztrákként tartják nyilván), Szilárd Leó a Szilárd-Chalmers-reakció felfedezője, Kármán Tódor az első szuperszonikus repülő megalkotója, Izsák Imre az égi mechanika tudósa, és Neumann János matematikus. Közülük talán Fényi Gyuláról tudjuk a legkevesebbet. Ő közel fél évszázadot dolgozott Kalocsán az Érseki Főgimnázium jezsuita szerzetes tanáraként, majd az obszervatórium igazgatójaként. Munkásságának két területen lettek jelentős eredményei:

- meteorológiai kutatások: viharjelzés, zivatarok automatikus regisztrálása, villámjelzés, földrengés-vizsgálatok;
- csillagászati munkásság: napfizika, elsőként tanulmányozta a Nap optikai felszíne feletti vékony gágréteget, a kromoszférát.

Az obszervatóriumnak jelentős könyvtára volt, amelynek nagyságát érzékelhetjük, ha meggondoljuk, hogy akkori áron az építés költsége 10 000 forint, a műszerezés 16 400 forint volt, a könyvtár értékét pedig 24 000 forintra becsülték.

A napot pinclátogatással zártuk, amelyről nem nehéz elképzelni, hogy kellemesen telt, pihentető is volt az élményekben gazdag, de fárasztó nap végén. Egy kötetlen jó beszélgetésre is alkalom nyílt itt, amelyre ugyancsak szükségünk volt a pandémia miatt régvolt személyes találkozások okán.

/A felvételeket a csoport tagjai készítették./

Turcsányi Károly, DSc
klubelnök